

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ISSN 2413-3329
ISSN 2520-6788

Староста

НАУКОВИЙ ВІСНИК

МУКАЧІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

СЕРІЯ

«ПЕДАГОГІКА ТА ПСИХОЛОГІЯ»

Збірник наукових праць

Випуск 1(5)' 2017

МУКАЧЕВО

2017

**Науковий вісник Мукачівського
державного університету
Серія «Педагогіка та психологія»
Випуск 1 (5) 2017**

Головний редактор

Товканець Ганна Василівна – д. пед. н.,
професор (Україна)

Заступник головного редактора

Теличко Наталія Вікторівна – д. пед. н.,
доцент (Україна)

Відповідальний секретар

Лалак Наталія Володимирівна – к. пед. н.,
доцент (Україна)

Редакційна колегія:

Щербан Тетяна Дмитрівна – д. психол. н.,
професор (Україна)

Максименко Сергій Дмитрович – д. психол. н.,
професор, академік НАПН України (Україна)

Ничкало Нелля Григорівна – д. пед. н.,
професор, академік НАПН України (Україна)

Староста Володимир Іванович – д. пед. н.,
професор (Україна)

Карандашев Юрій Миколайович –
д. психол. н., професор (Республіка Польща)

Оросова Рената – доктор філософії
(Словацька Республіка)

Саболч Єва – доктор філософії у галузі
загальної педагогіки та історії педагогіки,
професор (Угорщина)

Сенько Тетяна Володимирівна – д. психол. н.,
професор (Республіка Польща)

Попович Наталія Михайлівна – д. пед. н.,
доцент (Україна)

Фізеші Октавія Йосипівна – д. пед. н., доцент
(Україна)

Березовська Лариса Іванівна – к. психол. н.
(Україна)

Качур Мирослава Михайлівна – к. пед. н.,
доцент (Україна)

Кобаль Василь Іванович – к. пед. н., доцент
(Україна)

Корнієнко Інокентій Олексійович –
к. психол. н., доцент (Україна)

Лавренова Марія Василівна – к. пед. н.
(Україна)

Липчанко – Ковачик Оксана Василівна –
к. пед. н. (Україна)

Пинзеник Олена Мафтеївна – к. пед. н.,
доцент (Україна)

Фенцик Оксана Миколаївна – к. пед. н.,
доцент (Україна)

*Матеріали друкуються мовою оригіналу.
Відповідальність за викладений матеріал
несуть автори статей.*

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія: КВ №22663-12563ПР від 15.03.2017 р.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
Серія: ДК № 4916 від 16.06.2015 р.
Збірник наукових праць включено
до переліку фахових видань України
з педагогічних наук
(Наказ МОН України № 5015
від 16 травня 2016 р.)

Збірник представлено у таких
наукометричних базах даних: Російський
індекс наукового цитування (Росія);
Research Bib (Японія), Index Copernicus
(Польща), CiteFactor, Infobase Index (Індія),
Genamics JournalSeek, Academic Keys (США),
ACNP Catalogue (Італія)

Засновник і видавець:

Мукачівський державний університет
Україна, 89600, Закарпатська область,
м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26
тел. (03131) 2-11-09, факс (03131) 2-11-09
e-mail: ppmsu2015@ukr.net

Рецензенти:

Авишенюк Наталія Миколаївна – доктор
педагогічних наук, старший науковий
співробітник Інституту педагогічної освіти і
освіти дорослих НАПН України

Бохонкова Юлія Олександрівна – доктор
психологічних наук, професор

*Рекомендовано до друку та поширення через
мережу Інтернет Вченою радою Мукачівського
державного університету
(протокол № 18 від 27.04.2017 р.)*

Науковий вісник Мукачівського державного
університету. Серія «Педагогіка та психологія» -
збірник наукових праць, який структурований за
наступними напрямками: педагогічна теорія та
історія педагогіки; професіоналізація та
диверсифікація вищої школи; розвиток особистості
та освітні технології; психолого-педагогічна
комунікація; компаративна педагогіка і психологія;
педагогічна та вікова психологія; організаційна
психологія та психологія праці.

УДК 37:159.9

Науковий вісник Мукачівського державного
університету. Серія «Педагогіка та психологія»: зб.
наук. пр. / Ред.кол.: Товканець Г.В. (гол. ред.) та ін.
– Мукачево: Вид-во МДУ, 2017. – Випуск 1 (5). -
218 с.

© Мукачівський державний
університет, 2017

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

ISSN 2413-3329

ISSN 2520-6788

SCIENTIFIC BULLETIN

of

Mukachevo State University

Series

«Pedagogy and Psychology»

Collection of scientific articles

Issue 1 (5)' 2017

MUKACHEVO

2017

**Scientific Bulletin of Mukachevo State
University**
Series «Pedagogy and Psychology»
Issue 1 (5) 2017

Editor in Chief:

Tovkanets Hanna – Doctor of Pedagogy,
Professor (Ukraine)

Deputy Editors:

Telychko Nataliya – Doctor of Pedagogy,
Associate Professor (Ukraine)

Executive Secretary:

Lalak Nataliya – Ph.D. in Pedagogy, Associate
Professor (Ukraine)

Editorial Board:

Scherban Tetyana – Doctor of Psychology,
Professor (Ukraine)

Maksymenko Serhiy – Doctor of Psychology,
Professor, Academician of NAPS (Ukraine)

Nychkalo Nellya – Doctor of Pedagogy,
Professor, Academician of NAPS (Ukraine)

Starosta Volodymyr – Doctor of Pedagogy,
Professor (Ukraine)

Karandashev Yuriy – Doctor of Psychology,
Professor (Republic of Poland)

Orosova Renata – Doctor of Philosophy (Slovak
Republic)

Éva Szabolcs – Ph.D. in General Pedagogy and
History of Pedagogy, Professor (Hungary)

Sen'ko Tetyana – Doctor of Psychology,
Professor (Republic of Poland)

Popovych Nataliya – Doctor of Pedagogy,
Associate Professor (Ukraine)

Fizeshi Oktaviya – Doctor of Pedagogy, Associate
Professor (Ukraine)

Berezovs'ka Larysa – Ph.D. in Psychology
(Ukraine)

Kachur Myroslava – Ph.D. in Pedagogy,
Associate Professor (Ukraine)

Kobal' Vasyl' – Ph.D. in Pedagogy, Associate
Professor (Ukraine)

Korniyenko Inokentiy – Ph.D. in Psychology,
Associate professor (Ukraine)

Lavrenova Mariya – Ph.D. in Pedagogy (Ukraine)

Lypchanko-Kovachyk Oksana Vasylivna – Ph.D.
in Pedagogy (Ukraine)

Pynzenyk Olena – Ph.D. in Pedagogy, Associate
Professor (Ukraine)

Fentsyk Oksana – Ph.D. in Pedagogy, Associate
Professor (Ukraine)

*Printed materials are in the original language.
Responsibility for the presented materials rests with
the authors of articles.*

Certificate of the print media state registration
Series KV №22663-12563PR of 15.03.2017
Publishing Subject Certificate
Series' control number 4916 of 06.16.2015
The scientific bulletin was added to the list of
professional publications of Ukraine
in Pedagogical sciences
(Order of MESU of 16.05.2016№515)

The collection is presented in the
following scientometric databases: Russian
Scientific Citation Index (Russia);
Research Bib (Japan), Index Copernicus (Poland),
CiteFactor, Infobase Index (India), Genamics
JournalSeek, Academic Keys (the USA), ACNP
Catalogue (Italy)

Founder and Publisher:

Mukachevo State University
Ukraine, 89600, Transcarpathian region,
Mukachevo, 26 Uzhhorodska, st.
Tel. (03131) 2-11-09
Fax: (03131) 2-11-0909
e-mail: ppmsu2015@ukr.net

Reviewer:

Avsheniuk Natalia Mykolaivna – Doctor of
Pedagogy, senior researcher of the Institute of
Pedagogical Education and Adult Education of NAES
of Ukraine

Bokhonkova Yulia Oleksandrivna – Doctor of
Psychology, Professor

*Recommended for publication by the Academic
Board of Mukachevo State University
(Minutes № 18 of 27.04.2017).*

Scientific Bulletin of Mukachevo State University.
Series of «Pedagogy and Psychology» - a collection of
scientific articles, structured by the following areas:
pedagogical theory and history of pedagogy;
professionalization and diversification of higher education;
personal development and educational technology;
psychological and pedagogical communication;
comparative pedagogy and psychology; pedagogical and
developmental psychology; organizational psychology and
labor psychology.

UDC 37:159.9

Scientific Bulletin of Mukachevo State University.
Series «Pedagogy and Psychology»: collection of scientific
articles/ed. board: Tovkanets Hanna (Ed. in Chief) and
others. – Mukachevo: MSU publ., 2017. – Issue 1 (5). –
218p.

© Mukachevo State
University, 2017

ЗМІСТ

ПЕДАГОГІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Галів М.Д. Педагогічні рефлексії в історико-педагогічному наративі (на прикладі наукових праць Миколи Лавровського).....	13
Гінтерс З.В. Теорія і практика економічної освіти та фінансової грамотності дітей і дорослих: історико-педагогічний аспект	16
Кухарчук О.С., Курило О.Й., Прокопович Л.С. Розвиток бібліотекознавства в Україні: історико-педагогічний аспект.....	19
Кухта М.І. Трансформація традиційної моделі навчання в контексті освітньої реформи.....	23
Кобаль В.І. Університетська освіта Угорщини після 1945 року.....	26
Ніколаєнко Л.І. Підвищення професійної музично-педагогічної компетентності педагога позашкільного навчального закладу шляхом організації самоосвітньої діяльності.....	29
Приходько Ю.І. Підготовка військових фахівців: системний підхід.....	32
Розлуцька Г.М. Науково-педагогічна діяльність духовенства в Закарпатті (1939 - 1944) рр.	35
Староста В.І., Товканець Г.В. Контроль навчальних досягнень студентів: мотиваційний аспект.....	39
Фізеши О.Й. Соціально-економічні чинники становлення початкової школи Закарпаття: повоєнний період.....	43
Щербей У.В. Проблеми початкової освіти в умовах сільської школи.....	47
Bodonyi Edit – Petriné Feyér Judit Winkler Márta iskolája – Winkler Márta pedagógiája.....	50
Lalak N. Movchan K. Printed and electronic books: historical aspect.....	53
Csoóri Zsófia (Chovriy Sofiya) Pjotr Csajkovszkij Gyermekalbum – a lírai zongoraciklus létrejöttének áttekintése.....	55

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ТА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Брижак Н.Ю. Самостійна робота студентів як складова професійної підготовки майбутнього педагога...	59
Герцовська Н.О., Тоба Е.А. Професійна компетентність викладача ВНЗ як основа формування позитивних мотивів навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вчителів англійської мови.....	61
Дікун І.А. Практична підготовка майбутнього вчителя музики у дискурсі його професійного та особистісного становлення.....	64

Ігнатишин М.В.	
Формування професійної компетентності майбутніх фінансистів на основі використання інноваційних методів навчання.....	67
Ксенофонтов С.С.	
Компетентнісна підготовка майбутніх фахівців в умовах університету.....	70
Опанасенко В.П., Вовк Б.І.	
Інформаційно-комунікаційні технології в організації самостійної роботи майбутніх викладачів практичного навчання ПТНЗ як умова формування самоосвітньої компетентності.....	72
Полянка А.В.	
Інформаційні технології як засіб мотивації професійної підготовки у вищій школі.....	76
Розман І.І., Курило О.Й., Луца М.В.	
Красзнавча спрямованість діяльності бібліотеки в сучасних умовах.....	79
Сідун М.М.	
Самостійна робота студентів з вивчення іноземної мови.....	81
Стеблюк С.В.	
Квазіпрофесійні методи і завдання у процесі викладання економічних дисциплін в умовах коледжу.....	84
Товканець Г.В.	
Наукові підходи до формування педагогічної культури майбутнього вчителя.....	87
Товтин Н.І.	
Самостійна робота студентів педагогічних навчальних закладів у контексті гуманізації навчального процесу вищої школи.....	92
Томашевська М.О.	
Підготовка майбутніх викладачів вищої школи до професійної взаємодії як соціально-педагогічна проблема.....	95
Човрій М.Я.	
Поліаспектність практичної підготовки майбутніх фахівців з музичного мистецтва.....	99
Tyahur Vasyl (László),	
Eszköztervezési (dizájn) készség kialakítása papírplasztika (formaalkotás papírból) által az általános iskola tanulói számára.....	102

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ТА ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Алмашій І.І.	
Врахування кількісних характеристик системи «людина-природа» у формуванні екологічної культури молоді.....	106
Бокотей Л.Л.	
Традиції декоративно-прикладного мистецтва як засіб художньо-естетичного виховання молоді.....	108
Гавришко С.Г.	
Динаміка показників загальної фізичної підготовленості студентів педагогічного факультету МДУ.....	112
Добош С.Ю.	
Особливості впливу музики на формування світогляду школярів.....	116
Ільтьо Г.Ф.	
Вплив ціннісних орієнтацій на формування професійної компетентності фахівця	118

Кончович К.Т.	
Основні аспекти підготовки майбутніх учителів іноземної мови до педагогічного спілкування	120
Лавренова М.В.	
Робота над словами за допомогою сучасних методичних підходів на уроках в початковій школі.....	123
Марценюк М.О, Муравйова М.П.	
До питання здійснення національно-патріотичного виховання в школі.....	126
Мочан Т.М.	
Професійна мобільність та її вплив на особистісний розвиток фахівця.....	130
Ничкало С.А.	
Особливості формування мистецьких уподобань школярів у сфері образотворчого мистецтва і архітектури.....	132
Попович Н. Ф.	
Особливості вивчення творів Лесі Українки у початкових класах.....	135
Примакова В.В.	
Екологізація початкової шкільної освіти	138
Русин Н.М., Поллогі В.М.	
Форми спільної роботи дитячого садка і сім'ї з питань математичного розвитку дітей.....	141
Чекан О.І.	
Формування інформаційної та комп'ютерної грамотності дітей дошкільного віку.....	144
Telychko N.V.	
Motivating learners.....	146

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ

Дядченко О.В.	
Іншомовна підготовка студентів нефілологічних спеціальностей на засадах комунікативно-когнітивного підходу.....	150
Мартин Н.В.	
Зміст мотивів навчально - професійної діяльності майбутнього вчителя англійської мови	152
Прокопович Л.С., Моргун А.В.	
Педагогічна спрямованість творів І.Франка про дітей	156
Фельцан І.М.	
Особливості формування іншомовних компетенцій в освіті дорослих.....	160
Хома О.М.	
Орфографічні вправи як метод формування правописних умінь.....	162
Хома Т.В.	
Організація самостійної роботи студентів на заняттях з української мови в умовах коледжу.....	165
Черепаня Н.І.	
Вплив малих фольклорних жанрів на розвиток мовленнєвих умінь і навичок дітей дошкільного віку.....	168

КОМПАРАТИВНА ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ

Мішак В.М.	
Особливості професійної підготовки майбутніх учителів релігії в Австрії.....	171
Поліщук В.А., Пришляк О.Ю., Богущька А.А.	
Зарубіжний досвід діяльності Університетів третього віку	174

Симоненко Н.О. Організація самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах США: витоки і сучасність.....	178
Тимків Н.М. Підвищення якості професійної підготовки майбутніх інженерів-нафтовиків у контексті інтернаціоналізації ринку праці.....	182
Товканець О.С. Особливості професійної підготовки у вищій школі Словенії.....	185
Турок О.С. Екологічне виховання в концепції сталого розвитку: освітні завдання і технології європейського виміру.....	189
Janicka-Panek T. Edukacja patriotyczna i europejska zadaniem współczesnego pedagoga.....	191

ПЕДАГОГІЧНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

Корнієнко І.О., Софілканич Н.О. Компоненти психологічної готовності до створення сім'ї у період ранньої дорослості.....	195
Марценюк М.О., Завітаєва О.К. Система цінностей студентської молоді в умовах трансформації суспільства.....	199
Юрков О.С., Кондрацька К.В. Розвиток мотиваційної сфери підлітка.....	201

ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ

Березовська Л.І., Гоцар Б.І. Кар'єрні орієнтації у студентському віці.....	206
Щербан Т.Д., Фельцан М.І. Особливості формування професійної свідомості майбутніх психологів.....	209
Юрков О.С., Соломка І.О. Синдром емоційного вигорання медичних працівників.....	213

Н
 =
 С
 І
 С
 Т
 Ї
 Ї
 А
 Г
 А
 Т
 А
 У
 Л
 І
 Е
 П
 Т
 А
 S
 S
 C
 F
 S
 P
 S
 P
 B
 V
 L
 P
 C
 «
 B
 I
 H
 P
 I
 M
 D
 P
 I
 G
 F
 M

CONTENTS

EDUCATIONAL THEORY AND HISTORY OF PEDAGOGICS

Galiv M.D. Pedagogical reflections in historic and pedagogical narrative (on the example of scientific works of Mykola Lavrovskiy).....	13
Gipters Z.V. Theory and practice of economic education and financial literacy of children and grown-ups historical and pedagogical aspect.....	16
Kukharchuk O.S., Kurylo O.J., Prokopovych L.S. Development of library science in Ukraine: historical and pedagogical aspect.....	19
Kukhta M.I. Transformation of traditional model of education in the context of educational reform.....	23
Kobal V.I. University education in Hungary after the year 1945.....	26
Nikolaenko L.I. Increasing of professional musical and pedagogical competence of a teacher of out-of-school educational institution by organizing self education activity.....	29
Prykhodko Y.I. Training of military specialists: systemic approach.....	32
Rozlutska G.M. Scientific and pedagogical activity of clergymen in Transcarpathia (1939 - 1944) .	35
Starosta V.I., Tovkanets G.V. Control of students' educational progress: motivational aspect.....	39
Fizeshi O.Y. Social and economic causes of development of primary school in Transcarpathia: postwar period.....	43
Scherbei U.V. Problems of primary education in terms of rural school.....	47
Bodonyi Edit – Petriné Feyér Judit Winkler Márta's school – Winkler Márta's pedagogy	50
Lalak N. Movchan K. Printed and electronic books: historical aspect.....	53
Csoóri Zsófia (Chovriy Sofiya) «Children's Album» by P. Tchaikovsky: Formation and Poetics of the Piano Cycle.....	55

PROFESSIONALIZATION AND DIVERSIFICATION OF HIGHER EDUCATION

Bryzhak N.Y. Individual work of students as the basis of professional training of future teacher	59
Hertsovska N.O., Toba E.A. Professional competence of the university teacher as a basis for the formation of positive motivation of teaching and cognitive activity of future English teachers	61
Dikun I.A. Practical training of future music teacher in the discourse of his professional and personal develop.....	64
Ignatyshyn M.V. Formation of professional competence of future financiers through using innovative teaching methods.....	67

Ksenofontov S.S.	
Competence training of future specialists in terms of university.....	70
Opanasenko V.P., Vovk B.I.	
Information and communication technologies in the organization of individual work of the future teachers of practical training in vocational school as a cause for the formation of self-educational competence.....	72
Polianka A.V.	
Information technologies as a means of motivation of professional training in high school.....	76
Rozman I.I., Kurylo O.Y., Lutsa M.V.	
Local regional direction of activities of libraries in modern conditions.....	79
Sidun M.M.	
Individual work of students in learning foreign language.....	81
Stebliuk S.V.	
Quasi-professional methods and tasks in the process of teaching economic disciplines in college.....	84
Tovkanets G.V.	
Scientific approaches towards formation of pedagogical culture of a future teachers	87
Tovtyn N.I.	
Individual work of students of pedagogical educational institutions in the context of humanization of the educational process of high school.....	92
Tomashevska M.O.	
Training of future high school teachers to professional interaction as a social and educational problem.....	95
Chovriy M.Y.	
Poly aspectiveness of practical training of future specialists in music.....	99
Tiagur Vasyl (László).	
<i>Paper plastic as a way of developing design skills of elementary school students.....</i>	102

EDUCATIONAL TECHNOLOGIES AND PERSONALITY DEVELOPMENT

Almashiy I.I.	
The consideration of the system's quantitative characteristics "man-nature" in the formation of youth ecological culture.....	106
Bokotey L.L.	
The traditions of decorative and applied arts as a means of artistic and aesthetic education of youth.....	108
Gavryshko S.G.	
The dynamics of the overall physical readiness indices of the pedagogical faculty students in MSU.....	112
Dobosh S.Yu.	
The peculiarities of music influence on the formation of the students outlook.....	116
Il'to G.F.	
The impact of value orientations on the formation of the specialist professional competence.....	118
Konchovych K.T.	
Key aspects of the future foreign language teachers training to pedagogical communication.....	120
Lavrenova M.V.	
The work on words by using modern teaching approaches at classes in the primary school.....	123
Martsenyuk M.O., Muravyova M.P.	
On the issue of patriotic education implementation in schools.....	126
Mochan T.M.	
	130

	Professional mobility and its influence on the specialist's personal development	
70	Nychkalo S.A. The peculiarities of pupils' artistic tastes formation in fine arts and architecture.....	132
	Popovych N.F. The peculiarities of Lesia Ukrainka works' studying at the primary school.....	135
72	Prymakova V.V. The ecologization of the primary school education.....	138
76	Rusyn N.M., Pollohi V.M. The forms of joint kindergarten and family work on the issue of children's mathematical development.....	141
79	Chekan O.I. The formation of information and computer literacy at the preschool age.....	144
81	Telychko N.V. Motivating learners.....	146

PSYCHOLOGICAL AND EDUCATIONAL COMMUNICATION

	Dyadchenko A.V. Foreign language training of non-philological specialties students based on communicative and cognitive approach.....	150
	Martyn N.V. The motives content of training and professional activity of future English teachers.....	152
	Prokopovych L.S., Morgun A.V. Pedagogical orientation on the works of Ivan Franko about children.....	156
	Fel'can I.M. The peculiarities of foreign language competence formation in the education of adults.....	160
	Khoma O.M. Spelling exercises as a method of formation spelling skills	162
	Khoma T.V. Organization of students individual work at the Ukrainian language classes in terms of college	165
	Cherepania N.I. The impact of small folklore genres on the development of speech skills and abilities concerning preschool children	168

COMPARATIVE PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY

	Mishak V.M. Peculiarities of future religion teachers professional training in Austria	171
	Polischuk V.A., Pryshliak O.Yu., Bohutska A.A. Foreign experience of the Universities of the Third Age	174
	Symonenko N.O. Organization of the students' independent work in the US universities: origins and present.....	178
	Tymkiv N.M. Improving the quality of future petroleum engineers training in the context of the internationalization of the labor market.....	182
	Tovkanets' O.S. Peculiarities of professional training in higher education establishments of Slovenia.....	185
	Turok O.S. Ecological education in the concept to constant development: educational tasks and standards of European technology.....	189

Janicka-Panek T.

Patriotic and European education – the task of a modern teacher..... 191

PEDAGOGICAL AND DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY

Korniyenko I.O., Sofilkanych N.O.

The components of psychological readiness to family starting in the adolescence period..... 195

Martsenyuk M.O., Zavitaeva O.K.

The students' value system in the condition of society transformation..... 199

Yurkov O.S., Kondrats'ka K.V.

The development of the teenager's motivating sphere..... 201

ORGANIZATIONAL PSYCHOLOGY AND PSYCHOLOGY OF WORK

Berezovs'ka L.I., Hoshchar B.I.

Career orientation at the student's age..... 206

Scherban T.D., Fel'tsan M.I.

The peculiarities of professional consciousness formation at future psychologists 209

Yurkov O.S., Solomka I.Y.

The syndrome of emotional burnout of medical workers 213

теоретико-методологічних, фінансово-економічних, серіально-технічних та інших задач. Успішне їх розв'язання має забезпечити перехід до нового типу інноваційної військової освіти, що сприятиме зростанню військово-професійного, актуального, культурного, духовно-морального потенціалу військових фахівців, подальшому динамічному розвитку

військової освіти, підвищенню її престижності у майбутньому інформаційному суспільстві, вагомому внеску у справу надійного зміцнення обороноздатності держави та її Збройних Сил. В свою чергу, окреслені задачі потребують пошуку оптимальних шляхів і механізмів їх реалізації, що має стати предметом подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Аверьянов А.Н. Системное познание мира : Методологические проблемы / А.Н. Аверьянов. – М.: Политиздат, 1985. – 263 с.
2. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности / В.И. Андреев. – Казань: КГУ, 1988. – 386 с.
3. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи галузевих стандартів вищої освіти / Укази: Я.Я. Боллобаш, К.М. Левківський, В.Л. Гуло та ін. – К.: МОН України, ІГЗО, 2007. – 76 с.
4. Николаенко С.М. Управление качеством высшего образования: теория, анализ и тенденции развития: [монография] / С.М. Николаенко. – К.: Нац. торг.-экон. ун-т, 2007. – 519 с.
5. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013. 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
6. Про Стратегію національної безпеки України. Указ Президента України від 24 вересня 2015 року 5287/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
7. Приходько Ю.І. Методологічні основи формування змісту підготовки військових фахівців / Ю.І. Приходько // Вісник Національного університету оборони України. – 2011. – № 2(21). – С. 68–74.
8. Приходько Ю.І. Еволюція відкритих систем внаслідок інформаційно-комунікаційних процесів / Ю.І. Приходько // Тези доповідей XII Міжнародної науково-практичної конференції «Військова освіта і наука: сьогоднішня та майбутня», 24-25 листопада 2016 р., Київ. – Київ: ВІ КНУ. – С. 252–253.
9. Професійна освіта: Словник / Уклад. С.У. Гончаренко, І.А. Зязюн, Н.Г. Ничкало та ін. / За ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища школа, 2000. – 380 с.
10. Савти Т. Л. Принятие решений. Метод анализа иерархий: Пер. с англ. / Т.Л. Саати. – М.: Радио и связь, 1993. – 320 с.
11. Тюхтин В.С. Отражение, системы, кибернетика / В.С. Тюхтин. – М.: Мысль, 1972. – С. 215–240.
12. Хуторской А.В. Педагогическая инноватика / А.В. Хуторской. – М.: Академия, 2008. – 256 с.
13. Эшби У.Р. Введение в кибернетику / У.Р. Эшби. – М., 1959. – С. 10–25.
14. Юдин Э.Г. Системный подход и принцип деятельности / Э.Г. Юдин. – М.: Наука, 1978. – 391 с.
15. Ягупов В.В. Військова дидактика / В.В. Ягупов. – К.: РВЦ «Київський університет», 2000. – 400 с.

В статті актуалізовано дослідження процесу функціонування та динаміки розвитку системи підготовки військових фахівців, що обумовлено рядом факторів. Визначено протиріччя зовнішнього та внутрішнього впливу, які присущі підготовці військових фахівців, причини їх виникнення та наслідки. Обґрунтовуються основні дидактичні принципи, які повинні сприяти підвищенню якості підготовки військових фахівців для Збройних Сил України.

Ключові слова: концепція, підготовка військових фахівців, набір, системний підхід, дидактичні основи, спеціальності, зміст освіти, моніторинг.

The article deals with the problem of the functioning and dynamics of the development of the system of training of military specialists, which is determined by a number of factors. The system-forming didactic aspects of the military-pedagogical process of the Military Higher Educational establishment, which should increase the improvement of the quality of training of military specialists, are grounded, which are to ensure real and effective functioning in the military system. Education by the orientation of all types of personnel training, organization of comprehensive measures to improve the selection of candidates for study at the Military Higher Educational Establishment and principles of the integration of military education with civilian, changing views on the formation of a model of military specialist, structure, content, terms of training, theoretical and practical training, introduction of innovative pedagogical technologies with the following structural components: perspective, procedural, diagnostic and monitoring, corrective; creation of a hierarchical structure in the military education system for monitoring research of the military-educational process. It was emphasized that in the competent model of a specialist the goals of education are related both to the objects and subjects of military service with the fulfillment of specific functions, and with the interdisciplinary integrated requirements to the results of the military-pedagogical process. It is concluded that the successful solution of the didactic aspects of the training of military specialists should ensure the transition to a new type of innovative military education that will contribute to the growth of military-professional, intellectual, cultural, spiritual and moral potential of military specialists, further dynamic development of military education, increase its prestige. In the future in the information society, a significant contribution to the case of a credible strengthening of the defense capabilities of the state and its Armed Forces.

Key words: Concept, training of military specialists, set, systematic approach, didactic principles, specialty, content of education, monitoring.

37(477.87)»1939/1944»:27-725

Розлуцька Галина Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

НАУКОВО - ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДУХОВЕНСТВА В ЗАКАРПАТТІ (1939 – 1944 рр.)

В статті розглядається науково-педагогічна діяльність духовенства в Закарпатті. Розкрито роль духовенства в створенні наукової інституції. Виявлено, що в умовах військової окупації та анексії частини краю пріоритетними напрямками наукових досліджень духовенства залишились галузі важливі для збереження етнічної ідентичності закарпатців: історія, філологія, література, географія, мистецтвознавство та ін. З'ясовано шляхи поширення наукових знань – через випуск наукових та педагогічних видань, спеціальних книг, підручників.

Ключові слова: наукова діяльність, наукові та педагогічні видання, дослідження, духовенство, Закарпаття.

Постановка проблеми. Створення спільного освітнього європейського наукового простору, який включає вчених, наукові інституції, дослідницьку діяльність, вимагає перегляду підходів до продукування нових знань. Науковий простір є педагогічним явищем і розглядається як сукупність сприятливих умов для вироблення, передачі та поширення нових ідей, теорій, концепцій, законів, закономірностей. На протязі усієї історії людського розвитку функції вироблення та збереження нових знань виконувало духовенство. Кожний регіон характеризується особливими традиціями, які визначають менталітет його мешканців. Своєрідність Закарпатської області визначається етноконфесійністю соціуму, географічним положенням – у центрі європейського континенту, традиційними культурно-історичними взаємозв'язками із європейцями. Проведення ґрунтовного історичного аналізу регіонального досвіду становлення науки й освіти надасть можливість творчого використання позитивних ідей, напрацьованих закарпатським духовенством, та застереже від повторення помилок минулого.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процес створення наукових знань у контексті розвитку освіти у Закарпатті привертає увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Створення історичної наукової школи окреслено в дослідженнях Д. Данилюка, О. Мазурка, В. Фенича, Р. Офіцинського та ін. Політичні теорії та їх реалізація в суспільно-історичному розвитку розкрито М. Вегешем, Р.П. Магочі, М. Токарем, С. Федакою та ін. Аналіз праць із богослов'я започатковано в роботах О. Барана, Ю. Данильця, С. Папа, А. Пекаря. Розвиток педагогічних ідей розкрито в працях Т. Надім'яної, М. Кляп, О. Рудловчак, В. Турияниці та ін. Аналіз публікацій вищезгаданих науковців викликає інтерес до визначення ролі в наукових дослідженнях закарпатського духовенства.

Мета статті – дослідити діяльність закарпатського духовенства в «Подкарпатському обществі наук» (1941 – 1944 рр.). Виявити вплив на суспільно-політичних чинниківна формування; проаналізували наукових ідей, поглядів, концепцій, публікацій членів наукової спілки.

Результати дослідження. Першою на Закарпатті науковою інституцією стало «Подкарпатське Общество Наук» (ПОН), яке створено в Ужгороді у 1941 – 1944 рр. В умовах військової окупації та анексії Закарпаття Королівством Угорщина офіційну владу в ПОН представляв реґетський комісар (губернатор) М. Козма. Реґетський комісар запевнив про свою підтримку науки та освіти, толерантне ставлення до всіх релігійних об'єднань і національних меншин, недопустимість підміни у Підкарпатті (Закарпатті) мовного питання політичним. Насторожувало єврейське питання, у якому реґетський комісар сповідував антисемітський курс солідарно з офіційним курсом. Але обіцянка майбутньої автономії Підкарпаття схилила місцеву інтелігенцію до співпраці з владою.

Угорська влада заохочувала діяльність ПОН і щедро фінансувала. Так, прем'єр-міністр Угорщини виділив 5000 пенгів, міністр культів і народної освіти – 2000, реґетський комісар – 1000, угорське радіо – 5000, акціонерні товариства «Гандья» (роздрібна торгівля) і «Латориця» (лісове господарство і деревообробка) відповідно по 5000 і 1000. Для потреб ПОН передали будинок колишньої «Просвіти» і друкарню «Школьна помощь».

Осердям наукової спілки стало греко-католицьке духовенство, зокрема, голова – член Угорської Академії наук А. Годинка (з січня 1941 р. по травень 1942 р.), О. Ілницький (з травня 1942 р. по жовтень 1944 р.), заступник – І. Кондратович, духовний лідер – єпископ О. Стойка, члени – Ю. Марина, Т. Бачинський та ін. Багато з них отримали досвід роботи у об'єднаннях: «Общество Святого Василя Великого», «Общество имени О. Духновича», «Унію», «Просвіти», редагування періодичних видань «Душластырь», «Миссійный вѣстникъ»,

«Миссійный календарь», «Добрий пастырь», «Благовѣстникъ», «Нова недѣля», підготовці підручників, навчальних книг.

Дослідники І. Алмашій, Р. П. Магочій, А. Пекар, І. Поп, Р. Офіцинський стверджують, що незважаючи на відмінності у ідеологічній орієнтації членів «Подкарпатського общества наук», їх об'єднували вагоми авторитет у суспільстві та антирадянські погляди. В Статуті ПОН зазначалось, що членами могли стати усі бажаючі за однієї умови: не звертати свої погляди ні на північ (на Україну), ні на схід (на Росію) [1; 19; 10; 22]. Так, на кордоні мілітаризованих Радянської України та Європи утворився осередок супротиву комуністичній ідеології. У підсумках роботи за рік, «Подкарпатського общества наук» підкреслювалось, що найважливішим досягненням наукової інституції є доведення усім критикам затребуваності наукових досліджень та їх поширення навіть в умовах війни – успіхів досягнуто в політичних змаганнях, зайнято належне місце «въ Пантеонѣ наукъ» [23].

У взаєминах із найбільшою етнічною спільнотою Підкарпаття урядові кола намагалися виробити ідеологічну платформу, яка б утверджувала самостійність місцевого населення як складової слов'ян. Цій ідеї підпорядковувались наукові дослідження в галузі історії, етнографії, філології, літератури, мистецтва, культурознавства. Через відсутність адекватного етноніму процес затягувався. Полеміку навколо цієї проблеми розгорнули відомий славіст підкарпатського походження О. Бонкало на сторінках журналу «Láthatár» («Горизонт», 1939) та О. Ілницький у «Календарі «Гандья» на 1940-ий переступный рок» зазначаючи, що етнонім «русини» скомпрометований, тому доречніше вживати компромісний етнонім «угро-руський» [22, с. 209].

В нових соціально-політичних умовах вимагало вирішення мовного питання. Представники русофільського культурного напрямку доводили, що Закарпаття є складовою частиною загальноросійського історичного мовного простору і варто повернутися до раніше створених ґраматик. Очільник шкільного відділу реґетського комісаріату Ю. Марина, пропонував використовувати ґраматику А. Волошина, схвалені Угорською академією наук [3; 4]. Оригінальний підручник розробив Г. Геровський під назвою «Русская ґраматика для народныхъ школъ» (1939). Незважаючи на те, що підручник відображав загальні закономірності, характерні для цього періоду особливості розвитку педагогічної думки, книга не отримала підтримки освітан [6].

Першочерговим завданням ПОН залишалась розробка підручників. Наше зацікавлення викликає серія підручників для читання об'єднаних назвою «Цвіт дитячої мудрості» для усіх класів народних шкіл. На книгах не вказано авторів, але зазначено, що вони вийшли друком як публікації ПОН та Реґетського комісаріату в Ужгороді [19]. Проведений нами аналіз змісту підручників свідчить, що зміст частково співпадає з книгами для читання із серій «Світ», «Родина» членів проросійського мукачівського «Учительского товарищества Подкарпатской Руси» П. Федора, М. Василенко, М. Микити, В. Поповича [16; 17]. У переліку публікацій ПОН зазначено підручник для вивчення літератури «Виборъ изъ старого руского письменства Подкарпаття» авторів М. Лелекача та М. Григи [14].

Результати творчих досягнень ПОН віддзеркалювались на сторінках видань за різними напрямками – науковим, етнографічним, мистецьким, мовним та літературним. За допомогою невеликого колективу співробітників І. Гарайда видавав, редагував та коректував літературно-науковий журнал «Литературна недѣля» (1941-1944); двомовний угорсько-русинський журнал «Зоря - Najnal» (1941-1944); щомісячний дитячий журнал «Руська молодежь» (1941-1944) випусків (1942, 1943, 1944); щорічний «Великий сільсько-господарський календар» та серії книг: «Народна бібліотека» (13 випусків), «Литературно-наукова бібліотека» (41 випуск) та «Дьточа бібліотека» (11 випусків).

В рамках нашого дослідження зацікавлення викликає реалізація науково-педагогічного напрямку діяльності ПОН.

Духовний журнал ПОН «Зоря-Найна» виходив в Ужгороді (1941-1943). Журнал вміщував статті русинською та угорською мовами, стосувалися усіх аспектів русинської історії та культури, зокрема на книги, хроніку культурних подій, некрологи видатних та громадсько-культурних діячів краю. Матеріали друкувалися угорською та русинською за етимологічним принципом (І. Гарайда, 1941) мовами, як правило, із резюме по-польськи або по-французьки. Більшість наукових досліджень, опублікованих у «Зорі-Найна», побачили світ окремими збірками в серії «Літературно-наукова бібліотека». Вони були відомі як вже відомими, так і молодими русинськими авторами: Ю. Гаджегою, І. Гарайдою, О. Грабарем, С. Козельським (І. Изворінім), М. Лелекачем, П. Милославним, П. Согою та Г. Стрипським. Угорськомовні матеріали, опубліковані в «Зорі-Найна», були згодом перевидані окремою збіркою за редакцією Д. Чатарі (1495) [10, с. 246].

Найважливішим емпіричним обґрунтуванням й основою методології та узагальнень в історичній науці є письмові джерела. Вони безпосередньо пов'язані із конкретним дослідником, певними ідеями, історичним процесом, державною політикою, а також створені сучасниками досліджуваних подій, містять «історичні свідчення із перших рук». Саме тому, до вивчення і публікації історичних джерел з історії завжди викликали зацікавлення. Історичні дослідження стали пріоритетом наукових інтересів голови ПОН А. Годинки, який оприлюднював свої праці як угорською, так і русинською мовою.

Значимо, що А. Годинка (1864 – 1946), здобувши вищу освіту в Ужгородській семінарії багато років працював у різних наукових установах, зокрема, бібліотеці Угорського національного музею в Будапешті, у Віденському Австрійському історичному інституті, де захистив докторську дисертацію на тему «Джерела і перший період історії Сербії» (1891), а через рік став заступником працівником імператорської Королівської бібліотеки у м. Відні. За дослідження «Історія угорсько-слов'янських контактів до 1526 року» (1905) йому було присвоєно звання приват-доцента філософського факультету Будапештського університету. Після цього він швидко просувається по всіх сходинках вузівської роботи – професор Братиславської університетської права (1906), завідувач кафедри угорської історії на філософському факультеті Братиславського університету (1918), заступник кафедри загальної історії Печського університету (1923), заступник філософського факультету і ректор (1932). Незважаючи на велику діяльність науковця ґрунтовний аналіз творчої діяльності А. Годинки зроблений тільки в останні десятиліття (І. Демков, А. Пекар, Ю. Туряниця, І. Удварі).

Предметом наукових досліджень А. Годинки впродовж його життя була історія слов'ян та місце в ній західнослов'янських русинів. За твердженнями Д. Данилюка, суть історичної концепції А. Годинки щодо походження русинів Закарпаття зводиться до того, що вони не є аборигенами своєї території, а поселилися на ній тільки із середини XIII ст. і прийшли сюди з Галичини. Вчений представляв угорських русинів як селянських місцевих селян від домагань королівської влади. Процес розвитку кріпосницьких відносин вважав не результатом продуктом суспільного розвитку, а занесеним ззовні чужим. Участь закарпатських русинів у національно-визвольній боротьбі угорського народу із 161 села Мукачівсько-Чинадівської області, які вийшли під прапором Ференца Ракоці II проти австрійської влади в 1703-1711 рр., розглядав як прояв національного патріотизму. Здобутком стало введення до наукового обігу джерел із місцевих та зарубіжних архівів (Риму, Відня, Будапешта, Братислави, тощо), які переконливо доводять освітні потреби русинів закарпатського духовенства із Сходом та Заходом, а також поширення книг, підготовка духовенства, запозичення в західних традиціях та обрядах [8 с. 247 – 254].

Духовним наставником членів ПОН залишався єпископ І. Сойка (1932-1943), який симпатизував проугорськи налаштованим русинським політикам. Разом з тим О. Стойка був

зацікавлений після анексії частини закарпатської території за «Віденським арбітражем» (листопад, 1938) у об'єднанні обох частин краю та відновленні цілісності Мукачівської греко-католицької єпархії. В історії О. Стойка залишив слід як меценат, який організував розпис храмів членами ПОН художниками А. Ерделі, Й. Бокшасем та О. Грабарем. Заслугує схвалення політична діяльність єпископа, який згуртував місцевих депутатів А. Бродієм, М. Демком, С. Фенциком для боротьби за впровадження обіцяної Угорщиною автономії Підкарпаття [2, с. 48].

Активну роль в намаганнях духовенства зупинити поширення ворожого руського православ'я як «головної церкви» пролетарів відігравав О. Ільницький. Досвід популяризації християнського вчення в «Центральній канцелярії оборони віри» (1925) та «Місійному товаристві для поширення віри» (1929) О. Ільницький використовував у боротьбі проти комуністичної ідеології та Радянського Союзу. Розчарувавшись у радянській парадигмі неоперського будівництва нації-держави, О. Ільницький сподівається, що Угорщина не допустить просування на захід нетерпимих до релігії інтернаціоналістів. У брошурі «Что даёт коммунизм русинам Подкарпаття» (1927) О. Ільницький виступає проти комуністичної ідеології та Радянського Союзу.

Під час політичної кризи Чехословацької Республіки напередодні Другої світової війни О. Ільницький вітає повернення Угорщини Ужгорода та південних районів Підкарпатської Русі у листопаді 1938 р. та анексію решти території краю в березні 1939 р. Як вірний адепт нового режиму, був призначений консультантом (1939-1944), урядовим комісаром Підкарпаття та членом верхньої палати угорського парламенту (1939-1944). Взаємозв'язки русинів та угорців в історично-релігійних традиціях О. Ільницький розкриває у дослідженнях: «Мадярское правительство и народный язык подкарпатских русинов» та генеологічних нарисах «Граф Василій Телекі і його домінія в Мараморосі (1751-1780)», «Павел Вильгельм Томчаній», «Єпископ Александер» [11; 12; 13].

На «відродження Європи» покладав надії проректор Ужгородської духовної семінарії Ю. Марина, тому його участь у ПОН можна вважати закономірною. Під впливом ідей слов'янства, почерпнутих під час навчання в духовній семінарії «Германікум» (Germanicum) у Римі (1927-1929), та політичній боротьбі за автономію краю в антиурядовій партії «Автономний земледільський союз» [22, с. 201]. На посаді очільника Підкарпатського відділу міністерства шкільництва Угорщини (1939 - 1944) Ю. Марина відповідав за освіту в краї. Ю. Марина розробив підручник для гімназій «Грамматика угорорусского языка для середнихъ учебныхъ заведений» (1940). У вступному слові автор намагається заручитися підтримкою «у всьхъ тьхъ, котори искренно любять угорорусский народъ и его милый языкъ» [7, с. 4]. Граматику проаналізували вчителі гімназій Ужгорода, Мукачева та Хуста у рецензії «Разбор грамматики угорорусского языка» за авторством В. Анталовського, М. Григи, С. Добоша, М. Добош, Ф. Кешелі, П. Літура, Н. Небесника, І. Олася, В. Симкова, Г. Станканинець, М. Тамь, Г. Татинець, які обурилися непрофесійністю «нового явления в этой области, что отзывается въ душахъ ихъ гжучей болью» [20, с. 3].

Власне бачення граматики реалізував виконавчий директор ПОН І. Гарайда у підручнику для середніх шкіл. Регентський комісар М. Козма долучився до процесу укладання і додав 34-ту букву алфавіту – графічний знак „ъ” (йор). Голова ПОН А. Годинка написав до книги вступне слово, у якому пояснив, що підручник створений «...чтобы молодежь отступила отъ языковыхъ влияний, занесенныхъ сюда шъ внь и изъ, сей книжочки научится любить свой материнский языкъ.» [5, с. 4]. Грамматика І. Гарайди отримала статус офіційного виданням регентського комісарського управління та рекомендацію Міністерства освіти і культів (наказ № 27.300/1941) для навчання у всіх школах з руською мовою викладання. Отже, офіційний

стандарт літературної мови, вживаної в органах управління, школах та публікаціях відповідав граматиці І. Гарайди.

Праці І. Гарайди як лексикографа реалізувались в укладанні незакінчених польсько-угорського, русинсько-угорського словників та русинського словника іншомовних слів (1944). Визнання серед науковців отримали укладені І. Гарайдою разом із М. Лелекачем бібліографічні покажчики: «Бібліографія подкарпатської руської історії літератури» (1942), «Бібліографія подкарпатської руської літератури» (1943) та «Загальну бібліографія Подкарпаття» (1944). Історичні дослідження І. Гарайди зосереджувалися переважно на середньовічній історії Угорщини, особливо на її зв'язках з північним сусідом – Галицько-Волинським королівством. На сторінках «Зорі-Најнал» І. Гарайда опублікував дослідження стосунків між галицькими та угорськими володарями у статті («Галицька політика угорських королів Бейли 111-го і Андрія IV-го». («Зоря-Најнал», Р. III, С. 119–176).

В галузі історії церкви наукове зацікавлення викликають дослідження викладачів Ужгородської духовної семінарії молодшого брата В. Гаджеги Юрія та І. Кондратовича. Вагомими працями стали дослідження Ю. Гаджеги (псевдонім Ю. Русак) про створення осередків церковного життя, підготовку духовенства, діяльність релігійних організацій, значення в культурному розвитку церковних лідерів тощо. Номінований попередньою чехословацькою владою премією С. Сабова в галузі історичних досліджень за книгу «Къ исторьѣ стародавнаго Ужгорода и Подкарпатской Руси до XIV века» греко-католицький священник І. Кондратович. Для студентів духовної семінарії І. Кондратович уклав чотири підручники з релігії [18, с. 195]. Популярністю серед вчителів як допоміжна книга користувалась праця І. Кондратовича «Історія Подкарпатської Руси для народа» (1924), у якій русинів, які проживали під Карпатами і за Карпатами автор представляв

однією нацією, проте, помилково вважав, що угорці освоїли землі Підкарпатської Русі швидше. Християнізацію русинів він пов'язував з хрещенням Русі у 988 р. київським князем Володимиром. На протигагу науковим розвідкам І. Базиловича, М. Балудянського, М. Лучкая, І. Дулішковича у приході Ф. Корятовича на землі Підкарпатської Русі не вбачав культурного значення. Разом з тим, приєднання земель Підкарпатської Русі до Чехословаччини – І. Кондратович вважав вибором жителів краю [15]. Отже, наукові погляди І. Кондратовича були суперечливі, але його праця у ПОН, зокрема головування (1941 – 1944) сприяло поширенню наукових ідей [15].

Висновки і перспективи подальших досліджень. У результаті вищеведеного можемо стверджувати, що духовенство намагалось стати повноправним учасником суспільно-політичних процесів, які відбувались на Закарпатті у 1339 – 1944 рр. Очоловані єпископом О. Стойкою пошуки національно-державного самовизначення духовенство намагалось реалізувати в автономії краю. Пріоритетні ідеї духовенства в культурному житті відобразились у роботі першої наукової інституції. Закарпатське духовенство перебуваючи на перетині ідей західноєвропейських та східних наукових шкіл здійснювало власні наукові дослідження з історії, етнографії, мови, літератури, лексикографії, церковної історії, релігієзнавства, соціальної економіки, мистецтвознавства тощо. Активними учасниками наукової спілки визнано А. Годинку, Ю. Гаджегу, А. Ілницького, І. Кондратовича, Ю. Марину та ін. Головним здобутком діяльності вважаємо продукування наукових знань та їх популяризацію через видання наукового збірника «Зоря-Најнал», серію книжок «Літературно-наукова бібліотека» та монографії. Перспективною для подальших досліджень залишається проблема розвитку науки в Закарпатті міжвоєнного періоду

Список використаних джерел

1. Алмаший М. Русинська педагогічна енциклопедія / М. Алмаший. – Ужгород: Видавництво «Карпатська Вежа», 2005. – 304 с.
2. Бендась М. Преосвященный владыка Александер епископ Стойка / М. Бендась // *Земледельский календарь на годъ 1944.* – Ужгород, 1943. – С. 43 – 48.
3. Волошин А. Методическая грамматика угро-русского литературного языка для народных школ. Ч. I. Материал II-го класса народной школы – Ужгород: Издание Общества св. Василия Великого, 1901. – 32 с.
4. Волошин А. Практична граматики малоруської мови / А. Волошин. – Ужгород: «Унію», 1907. – 209 с.
5. Гарайда И. Грамматика русского языка / И. Гарайда. – Унгарь: Книгопечатня Юлія Фельдешія, 1940. – 143 с.
6. Геровський Г. Русская грамматика для народныхъ школь. Ч. I. Для второго года обучения / Г. Геровський. – Ужгород: Школьная помощь. – 1939. – 72 с.
7. Грамматика угрорусского языка для среднихъ учебныхъ заведений. – Унгарь: Типография Юлія Фельделашія, 1940. – 114 с.
8. Данилюк Д. Історія Закарпаття в біографіях і портретах (з давніх часів до початку ХХ ст.) / Д. Данилюк. – Ужгород: ВАТ «Патент», 1997. – 289 с.
9. Дідик В. Минуле Закарпаття на сторінках журналів «Народна школа» (1939 – 1944) і «Руська молодежь» (1941 – 1944) / В. Дідик // Історична школа професора Володимира Задорожного: Науковий збірник. – Вип. 1/ упор. Р. Офіцинський. – Ужгород: Патент, 1999. – С. 183 – 190.
10. Енциклопедія історії та культури карпатських русинів / Уклад.: Павло Роберт Магочій, Іван Поп : заг. ред. Павла Роберта Магочія. – Ужгород : Вид-во В. Падыка. 2010. – 856 с.
11. Ілницький А. Графъ Василій Телеки и его доминья въ Марамороши (1751 – 1780) / А. Ілницький // *Зоря-Најнал.* – 1941. – Р. I. – Ч. 1 – 2. – С. 30 – 43.
12. Ілницький А. Єпископ Александр / А. Ілницький // *Зоря-Најнал.* – 1943. – Р. III. – Ч. 1 – 4. – С. 564 – 569.
13. Ілницький А. Павел Вильгельм Томчаний / А. Ілницький // *Зоря-Најнал.* – 1942. – Р. II. – Ч. 1 – 2. – С. 200 – 202.
14. Кондратовичъ И. Новъ пути подкарпатской историографіѣ / И. Кондратовичъ // *Зоря-Најнал.* – 1941. – Р. I. – Ч. 1 – 2. – С. 44–53.
15. Офіцинський Р. Регентський комісаріат Підкарпатської території / Р. Офіцинський // *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура* / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець. – Ужгород: Видавництво «Ліра», 2010. – С. 198 – 203.
16. Капраль М. Подкарпатское общество наук. Публікації: 1941 – 1944 / Під ред. И. Удвари. – Ниредьхаза, 2002. – 180 с.
17. Микита М. Книга для 4. – 5. шк. годовъ. – 4-е вид. – Мукачево: Новина. – 1932. – 216 с.; 5-е вид. – 1938. – 214 с.
18. Микита М. Родина: книга для чтенія для 6 – 8 школьныхъ годовъ. – Ужгород: Вид-во учительскаго товаришества Подкарп. Руси / Микита М., Попович В. – Ужгород, 1937. – 282 с.
19. Пекар А. Нариси історії церкви Закарпаття / А. Пекар // Т. II. Внутрішня історія. – Видання друге. – Рим-Львів: Видавництво Отців Василіан «Місіонер», 1997. – 492 с.
20. Первый цвѣтъ дѣтской мудрости для I. класса народной школы. – Унгарь: Издание регентського комиссаріата, 1939. – 112 с.
21. Разбор грамматики угрорусского языка / Под ред. Г. Геровського и В. Крайниці / Ужгород: Тип. ЛАМЪ и Ко, 1941–78 с.
22. Офіцинський Р. «Зоря-Најнал» – закарпатський науковий журнал 1941 – 1941 років / Р. Офіцинський // Історична школа професора Володимира Задорожного: наук. зб. – Вип. 1. – Ужгород: Патент, 1999. – С. 178 – 183.

23. Шерегій В. Один рік успішної праці Подкарп. Общества Наук / В. Шерегій // Літературна неділя. – Роч. II. – Ч. 22. – Угварь: Друкарня Подкарпатского Общества Наук, 1943. – С. 142 – 143.

В статье рассмотрена научно-педагогическая деятельность духовенства Закарпатья. Раскрыта роль духовенства в создании первой научной институции. Определено, что в условиях военной оккупации и аннексии части региона приоритетными направлениями научных исследований оставались важные для сохранения этнической идентификации закарпатцев: история, филология, литература, этнография, искусствоведение и др. Выявлены пути распространения научных знаний – посредством издания научных, педагогических изданий, учебных книг, учебников.

Ключевые слова: научная деятельность, научное и педагогическое издание, исследование, духовенство, Закарпатье.

The article examines the scientific and pedagogical activities of the clergy under the conditions of military occupation and annexation of Transcarpathia by the Kingdom of Hungary. Participation in creation of the first scientific institution was analyzed. The main purpose was to create a literary language for the local population. Being at the intersection of ideas of the Western European and Eastern scientific schools Transcarpathian clergy carried out the original researches. Clergy's priority ideas in the cultural life reflected in the work of the first scientific institution «Subcarpathian Association of Science». It was found that the priority areas of clergy's scientific research were history, philology, literature, ethnography and art. The representatives of the Transcarpathian clergy A. Godinka, Y. Gadzhega, A. Hutsytsky, I. Kondratovych, Y. Marina and others, made an important contribution. Clergy attached special importance to the creation of school textbooks and books for teaching. It was found that the scientific knowledge disseminated by issuing scientific publications of periodic, monographic and pedagogical character. Scientific researches were popularized in the pages of scientific collection «Zorya» (Library), books of series «Literary and Scientific Library» and monographs.

Key words: scientific activity, scientific publications, research, clergy, Transcarpathia.

UDK 378.141

Староста Володимир Іванович,
доктор педагогічних наук, професор,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Товканець Ганна Василівна,
доктор педагогічних наук, професор,
Мукачівський державний університет

КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ: МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена виявленню ставлення студентів до контролю навчальних досягнень у контексті мотивації учіння. Досліджено сутність понять «контроль навчальних досягнень», «мотивація учіння». Проаналізовано результати анкетування студентів – майбутніх учителів. Встановлено, що доцільно покращувати мотивацію навчання та об'єктивність оцінювання під час деяких методів та форм контролю (групова перевірка, спостереження, самооцінювання, взаємооцінювання). Показано позитивну кореляцію між об'єктивністю контролю та мотивацією учіння.

Ключові слова: контроль навчальних досягнень, мотивація навчання, методи та форми контролю, професійна підготовка майбутніх учителів.

Постановка проблеми. Методи контролю і самоконтролю – обов'язкові складові елементи процесу навчання, які надають йому логічної, змістової, організаційної та методичної завершеності і, таким чином, сприяють: безпосередньому реальному і достатньо цілісному баченню всього процесу навчання, оскільки є наслідком спільної діяльності вчителя та учнів студентів; виявленню рівень навчальних досягнень учнів студентів, а також їх типових помилок, прогалин у здобутих знаннях та сформованих уміннях; вживанню методичні досягнення та недоліки у роботі педагога, визначенню шляхів подолання останніх внесенням необхідних коректив до процесу навчання тощо. Важливе також значення має контроль як чинника навчальної мотивації студентів, реалізації ефективних навчально-пізнавальних взаємодій студент-викладач, студент-студент; формування ставлення до навчальної дисципліни та процесу навчання у ВНЗ в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких опрацьовано розв'язання даної проблеми показує, що різні аспекти контролю навчальних досягнень учнів/студентів розкриваються у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних учених, а саме: дидактичні засади педагогічної діагностики, організації та проведення контролю, оцінки якості результатів навчально-пізнавальної діяльності (А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Беспалько, І. Булах, К. Інгенкамп, І. Лернер, О. Лященко, С. Мартиненко, В. Онищук, П. Підкасистий, Ю. Романенко, Н. Тализіна, Г. Щукіна та ін.); самоконтроль і організація самостійної роботи студентів (В. Бондар, В. Буряк, О. Савченко, С. Сисоєва, Г. Тарасенко Л. Хомич та ін.); контроль у контексті виховання особистості, формування пізнавальної активності, навчальної мотивації, ціннісних орієнтацій (Ш. Амонашвілі,

І. Зязюн, Т. Ільїна, В. Лозова, Н. Ничкало, О. Савченко, В. Сухомлинський, Т. Тализіна та ін.).

Застосування різних методів та форм контролю має переважно констатувальний характер, і не завжди мотиваційний чинник актуалізується в полі зору викладача. Врахування його, на нашу думку, сприяло б покращенню зворотного зв'язку викладач-студент під час контролю навчальних досягнень учнів шкіл, студентів вищих навчальних закладів, курсантів післядипломної освіти тощо. Таким чином, мотиваційний аспект контролю стає важливим чинником в освітньому процесі та предметом педагогічних досліджень.

Мета статті – виявлення ставлення студентів – майбутніх учителів до контролю навчальних досягнень у контексті мотивації учіння.

Результати дослідження. Розглянемо деякі погляди дослідників щодо розуміння сутності таких понять як «контроль навчальних досягнень», «мотив», «мотивація», «мотивація учіння».

Аналіз трактування поняття «контроль навчальних досягнень» у різних джерелах (табл. 1) дав нам змогу виокремити наступні суттєві ознаки у таких аспектах:

– контроль як компонент системи навчальної діяльності – завершальний компонент оволодіння певним змістовим блоком і своєрідна зв'язуюча ланка в системі навчальної діяльності особистості [3, с. 417];

– контроль як система, процес і результат – нагляд, спостереження, перевірка успішності учнів/студентів [2, с. 224; 3, с. 417]; виявлення, вимір і оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів (тих, хто навчається) [7, с. 639; 9, с. 156-157]; система перевірки результатів навчання і виховання